

Sommarkväll vid bjärekust.

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 16-2017
Från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

NÄRA HAVET.... fortsätter att dra.

Mejlkorgen fortsätter att fyllas med glada och tacksamma kommentarer om min senaste bok – NÄRA HAVET..... För varje sådant mejl blir jag alltmer övertygad om att jag inte är ensam om att "trivas bäst vid havet".

Många av hyllningarna avser också bjärekusten. Jag bjuds på lyriska skildringar av det som denna kust har att bjuda sina besökare på. Tack.

Tack också för alla fina kustbilder som skickats till mig. Jag tar gärna emot fler....

Funkar som handbok

I ett tidigare brev kommenterade jag de frågor, som jag fått från personer som ännu inte köpt boken och som undrade om boken är lämplig att använda som handbok under vandringen längs kusten. Mitt svar var, att bokens format gör att den knappast kan stoppas i fickan. För att ändå ha den lätt tillgänglig under kust-vandringen föreslår jag ryggsäcken. Under vilopaus inför varje nytt avsnitt av leden kan boken plockas fram och det närmaste avsnittet av leden kan studeras. Det ger vandringen ett rikare innehåll.

Fartyg byggs och fartyg förliser

Du kan läsa om kustavsnitt där man fram till mitten av 1800-talet byggde fartyg på stranden, Andra kustavsnitt har blivit kända som "fartygskyrkogårdar" – de delar av kusten där särskilt många segelfartyg blivit vrak. Under vandringen får du också bekanta dig med bronsålderns

bjärebör. Närmare bestämt de märken de lämnat efter sig. De väldiga gravrösen
Gröthögarna. Den ännu väldigare Dagshög, nordens största i sitt slag.
Andra minnen från förr, som du kan läsa om; Grytehamn vid Stora Hult. En gång
bjärehalvöns viktigaste hamn för vedexport till Köpenhamn. Nu bara ett knappt skönjbart rev
ett par hundra meter ut från stranden.

Inför besöket på Hallands Väderö kan du läsa om de sillagropar, som grävdes för flera
hundra år sedan och som var en del av den sillindustri som en gång blomstrade i bl.a. Bjäre.
Jag har här endast nämnt de historiska minnena. Själv kusten, naturen, växtligheten och
djurvärlden finns också – även i boken...- och väntar på att bli upptäckta och "betittade" av
kustvandrare.

Kontakt med utvandrarnas barn

I förra Nyhetsbrevet nämnde jag, att det finns några mottagare av mina Nyhetsbrev, som
aldrig satt sin fot på bjärehalvön. Det är bl.a. ättlingar till bjärebör, som för länge sedan
utvandrade till annat land.

Dessa ättlingar till utvandrare från Bjäre tycks – av alla trevliga mejl att döma - vara bland
de mest hängivna och intresserade läsarna av mina Nyhetsbrev.

Vill du läsa om utvandringen från Bjäre,

finns det en rik litteratur att välja bland. Ett exempel är årsboken Bjärebygden år 1965. Hela
boken ägnades åt ämnet Emigrationen från Bjäre.

Jag vet det eftersom jag då var redaktör för årsboken. I arbetet med faktaunderlag hade jag
hjälp av flera medarbetare, som tog fram material av olika slag, bl.a. från kyrkobokföringen i
de olika församlingarna i Bjäre.

Det arbetet ledde fram till att vi i årsboken kunde presentera intressant statistik om
utvandringen från de olika socknarna – år för år. Socken för socken.

Detta Nyhetsbrev innehåller,

liksom tidigare brev – flera olika ämnen. Du får läsa om bl.a:

1. Fattigdomen i Bjäre för ett par generationer sedan
2. Fotboll "på Gunnar Nordahls tid".
3. När pesten drabbade Bjäre.
4. Vem äger luften omkring oss?
5. Min boklåda
6. Min språklåda.

Gubba- och käringarum

I ett tidigare Nyhetsbrev har jag berättat om den fattigdom som rådde i Bjäre för ca 100 år
sedan. En fattigdom som ofta ledde till förnedring av de människor som inte kunde klara sitt
livsuppehälle. Ett inlägg i mitt brev bestod av citat ur de ordningsregler för fattighjon som
gällde vid ett fattighus. En skrämmande läsning.

När jag arbetade med 1987 års årgång av Bjärebygden bad jag Gunnar Persson i Förslöv att
berätta om förhållandena i fattighuset i Förslöv. Så här skrev Gunnar:

*I fattighuset fanns två rum – gubba- och käringarummen. I dessa rum fanns
plats för 7 respektive 5 sängar. Ytterligare ett rum fanns. Det stod i beredskap
för sinnessjuka personer. Ett rum tjänade som likrum.*

*Sanitära anordningar saknades. På natten gällde pottor och på dagen utedass.
Bad var ett okänt begrepp.*

Vi började dagen med ”Din klara sol..”

Under arbetet med årsboken Bjärebygden gick vi ut med en efterlysning till läsarna. Vi bad dem att berätta minnen från sin egen barndom.

En berättade om undervisningen i skolan:

Första timmen hade vi alltid kristendom. Vi började med att sjunga ”Din klara sol...” Sedan läste lärarinnan Fader vår... medan vi stod upp. Sedan följde bibelhistoria och Lilla Katekesen.

I bänken hade vi bl.a. en griffeltavla. När man skrev fel, suddade man ut med en ”lase” eller en hartass.

Vi samlade ”skrälle” och åt låtsasmat.

En annan berättade om minnen från barndomen:

Vi samlade skrälle(sönderslaget porslin). Det föreställde serviser. Vi åt låtsasmat. Pojkarna körde med låtsasredskap på åkrarna. Vi flickor hoppade hage, spelade kula och lekte pjätt.

Hemma på gården var det mycket som hände: kor som fick kalv. Suggor som grisade, katter som fick källingar.

Det kom en fläkt från förr

när en skrift nyligen damp ner i min brevlåda. Ett nytt nummer av *Bolletinen*. Det är en medlemskrift för *Sveriges Fotbollshistoriker och Statistiker*.

I *Bolletinen* kan man vältra sig i faktauppgifter och berättelser ur fotbollens historia.

Mitt allmänna intresse för historia och min bakgrund inom fotbollens värld gjorde, att jag kastade mig över skriften med stor aptit...

Bl.a. Göran Nordahls skildring av sin berömde storebror – Gunnar.

På Gunnar Nordahls tid....

Minns du uttrycket ”På Gunnar Nordahls tid..”? Var det inte någon som sjöng om att ”...det spelades bättre fotboll på Gunnar Nordahls tid.?” Eller??.

Hur det var med kvaliteten på fotboll då jämfört med nu tänker jag inte ge mig in på. Jag nöjer mig med att konstatera, att det var en *annorlunda* fotboll som spelades på Gunnar Nordahls tid. Ibland känns skillnaden stå stor, att man frestas tala om två olika slag av bollspel. Visserligen är ramverket detsamma då och nu. Spelplanen har samma mått. Antalet spelare i laget är detsamma. Reglerna är i stort sett desamma.

Ändå har fotbollen under senare tid förändrats så mycket, att sporten nu är väsensskild från det som utspelades ”på Gunnar Nordahls tid”.

Ännu mer om vi jämför med fotbollen ”på Sigge Lindbergs och Massa Alfredssons tid.”

I ”*Bolletinen*” är det en av de många bröderna Nordahl i Hörnefors, Göran Nordahl, som berättar om sin berömde bror Gunnar. Han som blev den förste svenska fotbollsspelaren, som gav sig in i proffsvärlden – I Italien.

Därmed över till något helt annat:

Vem äger luften som omger oss

Som vanligt vid den här tiden på året dyker problemen upp kring vår gemensamma ägodel – luften.

Utanför våra stränder drar vattenskotrarna fram med öronbedövande ljudnivå. Folk som drabbas av ljudterrorn klagar.

I tidningarnas insändarspalter kommer klagomålen. Från båda sidorna....

Införes restriktioner klagar skoterföraren: ””förbudet är ett intrång i min frihet.....”

Problematiken är densamma som vi upplevt när rökning förbjudits på allt flera ställen. Rökaren: "Förbudet inskränker min frihet" . Icke-rökaren, som drabbas av röken, anser sig berövad *sin* frihet om förbud INTE införes.

I hyreshuset kan alltför hög ljudnivå i radio, bandspelare, TV mm innebära att grannar blir störda. Röken från brasan i villaträdgården väller in på granntomten.. Hela tiden är frågan: Vems frihet är det som begränsas. Den som blir drabbad eller den som orsakar?? Så kan vi hitta exempel från det ena området efter det andra. Frihet för den ene innebär ofrihet för den andre.

Min språklåda

Till min språklåda hör bl.a. våra dialekter. Bjäre utgör ju en del av Skåne som utgjort en del av Danmark – fram till 1658.

I vår dialekt märks det danska inslaget bl.a. i att ljuden k, p och t efter vokal har kvar sin gamla form, dvs g, b v och d.

Några exempel: tag(tak), kaga(kaka) koga(koka) lega(leka) rig(rik), rög (rök).

På samma sätt är det med gaba(gapa) piba(pipa) skraba(skrapa) mad(mat), fad(fat) gröd(gröt.)

I danskan finns långa a-ljud , som i det skånska uttalet av gada (gata)

Beträffande bokstaven a

fanns det en språkgräns även **inom** Bjäre. I socknarna Hov, V. Karup och Torekov uttalade man förr ordet ja med "slutet" a-ljud. I övriga socknar – de som finns "länger sönder-hännad" - har man haft ett öppet a—ljud. Dessa tydliga dialekt-skillnader mellan bjäresocknar var tydliga långt in på 1900-talet.

Vilka ordspråk döljer sig bakom formuleringarna?

1. Man fattar ej att något saknas förrän avbalkningen är tom.
2. Jämställdhet ger optimalt resultat vid minderårigas tidsfördriv.
3. Lokalvårdsgrej av yngre modell ger förstklassigt resultat.
4. Allena malör är ej enstaka.
5. Spara finurlig hälsning till avklarad flödespassage.
6. Fröhusförsett nedfall hamnar nära upphängningsplatsen.
7. Hel existens med insiktssupande.
8. Lågmäld skarvar.
9. Samma val utan tal.
10. Minimala matlagningshjälpmedel saknar inte fattningsattiraljer.

Ditt svar kan du mejla till kalle@bjarenet.vom

Min boklåda

Boktitel	Ord. Pris.	Rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis med omvärlden	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	330	70
På räls över Hallandsås under 130 år	Slutsåld	
NÄRA HAVET trivs jag bäst	330	Ny

Som synes är tre av mina tidigare utgivna böcker slutsålda. Viktig information till dig som funderar på att skaffa någon av de kvarvarande böckerna: Det är hög tid att beställa nu, om du vill vara på den säkra sidan. Lagret krymper snabbt.

Samtliga böcker kan du köpa direkt hos mig. Ange om du vill hämta boken/böckerna eller om böckerna skall skickat med posten.

Du kan också köpa böckerna i bokhandeln – Båstad, Laholm och Ängelholm – eller i Turistbyrån i Torekov, ICA-butiken i Torekov, restaurang Hovs hallar, Kajs Fisk&Rökeri. ICA i Grevie.

När pesten kom till Bjäre

Nyårsdagen 1711 sätter den varmt religiöse klockaren i Barkåkra, Anders Pehrsson-Lund, följande ord på pränt i kyrkoboken:

”I Jesu namn Begynner jag att skrifva. Gud let alt well gåå”.

Det var en befarad oro, som låg till grund för dessa ord. Det hade varit en tid av oro och ond, bråd död. Skåne hade under årtionden varit härjat och striderna mellan svenskar och danskar. Befolkningen var hårt drabbad. Utskrivningar av män till hären. Soldatinkvarteringar på gårdarna. Försummad skötsel av jordbruket på grund av brist på arbetskraft. Bygden utarmades.

Asiatiska böldpesten var på väg.

Ändå visste man vid detta årsskifte inte, att en ännu större fara var på väg. Den asiatiska böldpesten. 14 april kom det första beskedet om att pesten nått nordvästra Skåne. I Domsten upptäcktes ett fall.

Nu vidtogs i de socknar, dit pesten nått, olika försiktighetsåtgärder. Kring smittade byar utsattes vakter. Ingen i smittad by fick lämna byn, Ingen fick besöka byn. Ingen fick gå till gudstjänst. Barndop och vigslar inställdes.

Personer som dött i pesten fick inte begravas på kyrkogården. I stället ålades anhöriga till den avlidna att förrätta begravningen ute på något fält och helt utan ceremonier.

Detta var den bestämmelse, som upprörde allmänheten mest, att inte bli begravd i vigd jord sågs som evig förtappelse. Det hände att anhöriga till den döde nattetid och i hemlighet grävde upp liket och förde det till kyrkogården och grävde ner det där.

1711 hade pesten nått Bjäre

Klockaren som jag citerat, skriver:

Ifrån den 1 juni intill den 16 döde Sonne Salomonssons hustru och 2nne döttrar af pesten och blef begrafna i backen på heden. Item Sonnes son, Johan Torborsson och hans son, Tregårdsmästaren Arent Wiott, hustu Ewa, så Nils Jönsson som kom löpande him och strax döde och kom alla i Backen vid Wantinge. I veckan efter döde Nils Jönssons hustru och kom i backen vid felladen. Så döde i de 2nne stufwor 16 personer, dhe kom i Backen, den ene nämbl. Sonne, kom i kyrkogården.

Pesten fortsatte att härja

I Barkåkra socken under hela detta år. Vid årets slut gjorde klockaren Anders Pehrsson-Lund en avslutande kommentar i kyrkoboken:

Hermed endas detta förleditt åhr, Gudh fader och Guds Son och Guds the werdige helig Aand wari ehrat. Tack och lof som hafwer giwfvift mig frid och god helsa till at i alla Måll detta Åhret wäll ändat har”

Begravningsplatserna lokaliserade

De båda vejbyborna, Henry Johansson och Gunnar Bergman, forskade på sin tid om var ortens pestkyrkogårdar fanns.

Som redaktör för årsboken Bjärebygden hade jag glädjen att ta emot en väl utformad skildring av såväl pestens förlopp i Barkåkra församling som av arbetet med att lokalisera dessa begravningsplatser ute på fälten.

Ett tips till den intresserade: sök information i Bjärebygden 1967.

Tipsa gärna

om du har någon bekant som du tror skulle uppskatta att få mina Nyhetsbrev. Allt jag behöver är e-postadressen. Gärna även namnet.

Vänligen

Kalle

Kalle Eriksson
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad
0431-365332
kalle@bjarenet.com